

nyára tényleg megtanulhatók, ha nem is a számomra; a jövő század bridzsezői pedig már úgy élnek majd velük, mint mi a „közönséges” beszorítással.

Aztán mégis támadt egy vigasztaló ötletem. Ráeszméltem, hogy ezúttal nem kell Ottlikot komolyan venni. „Ahhoz, hogy felfogjuk ezeket a dolgokat, némi gyakorlatra van szükség” – írja ugyan, de ez nyilván csak tréfa. Közönséges emberfia nem szerezhethet soha ekkora gyakorlatot, ezt neki is tudnia kell, egy maroknyi lángésznek meg mi szükség volt könyvet írnia? Igazából nem egy új bridzstechnika tan-könyve tehát ez a mű, hanem az, aminek a címében hirdeti magát: egy kivételes képességű, metszően éles elme magányos kalandozása – a hétköznapi ismereteinken túli világban. Már nem is bridzs a szó köznapi értelmében, hanem valamiféle *metabridzs*. Meg persze fölényes, kicsit gonoszkodó fricska a magamfajta elbizakodottak orrára, akik azt mertük hinni, hogy értünk valamit ebből a játékból.

Engel Pál

ANDRASSEW IVÁN KÉT KÖNYVE

Csapdalakó

Holnap Kiadó, 1989. 146 oldal, 32 Ft

Végrend

Magvető, 1989. (JAK füzetek, 47. sz.) 72 oldal,
40 Ft

Az „új” Holnap füzetkéje, a CSAPDALAKÓ megzavart és lesújtott; offenzívának láttam a semmibe. Volt benne valami az elvakult Héraklész őrzöngéséből, ahogy irtalmatlan naturalizmusával tüntetett – persze a szó köznapi értelmében, hiszen az eredeti naturalizmus biológizálását kerülni látszott; Darwin szakállából annyi sem jutott a kötetbe, mint Petrovics hájából a szibériai sárba – annál több a hatásvadász kaszapengetésből és málnaszörplocsolásból. Stílusa is merészségével kérkedett, a provokációig szecessziós és expresszionista mondatok: „a mellekben apró navanások nőttek súlyos és illatos rohadássá... Pedig a sikongva lecsapó reg-

geli fények zöld szemű kölyköket találtak a macskákban” agresszív-szépen villantak elő a puritán szövegből, jól álcázott vers-anya hajót sejtetve a háttérben. Mégis, ennyi újtókedv és lendület ellenére is avítottak, a hatvanas évekből itt felejtettnek hatott hősie hősei, a szubjektum gőgös felnagyítása, egyszóval byronizmusa miatt. Épp ebben nem újított, itt vett át kliséket: egyik hős az élet specialistája, másik a halálé; van köztük a keleti művészet letéteményese és az előítélet-mentesség virtuóza... Andrassew erőssége, a nyomasztó látomás így megfakul – a pusztaságot, a katonák sorfalát elhiszem, a halottat már nem. A részvét hiányzik a vízióból, az átérezhetővé kódolt részvét – ez formai követelmény, nem morális. Merőben technikai probléma: ha úgy fölfújuk az alanyt, hogy eltakarja a tárgyat, akkor hitelét veszti az állítmány. A fantáziajátékok és fantasztikus halálmódok kedvelőinek, a Biercerajongóknak tetszeni fog – gondoltam –, de meg kellene szabadulnia a romantikától és szerénységet tanulnia: régiesebbé és japánosabbá válnia, hogy frissebb és európaibb lehessen.

Mindezek után kellemes meglepetés a VÉGREND című JAK-füzet. Andrassew rátalált a testére szabott műfajra: keresztezte a novellát a modernizált, olykor szinte cselekmény nélküli népmesével és csúfondáros *fabliau*-val. Harmadik személyben sokkal ügyesebben ír, mint elsőben – legjobbak a szellemes és perverz, édes és undorító mesék, különösen ott, ahol nem törekszik erővel filozófiára, pl. A BÉKA, A BÁNYALÓ vagy az egyetlen szóval („a mocskok”) atmoszférát teremtő DALNOKVERSENY. Nem hiányzik a szenvtelenségbe csomagolt részvét sem, de ha megsérül a csomagolás, a hivalkodva mutogatott részvétet azonnal beszennyezi a byronizmus: ez az UR-SULA. A VÉGREND besúgni vágyó hőisében is mintha Hintáss Gyula született volna újjá. Akad még zavaró mozzanat: a túlzásba vitt kentaურmitológia olykor harmadrangú német romantikusokra emlékeztet, és vannak már saját, kedvelt közhelyei – mint a patológikus vonzódás a szurokhoz. A finom borzongásokat ne Andrassewnél keressük, ő az egész vödör jeges vizekre esküszik... – de mindennek ellenére a VÉGREND-be több sikerült novella jutott. Ha ezek újabbak, ha nemcsak a jobb-rosszabb szerkesztésnek köszönhetjük a

gyűjtemények különbségét, akkor a fehér és a vörös kötet polgárháborújában az utóbbi áll győzelem.re.

Hajdú Gergely

CSENGEY DÉNES: TALÁLKOZÁSOK AZ ANGYALLAL

Szépirodalmi, 1989. 138 oldal, 39 Ft

Csengey igen kiváló férfiú, öblös hangú szónok, a leghőbb barát, nemes lélek, nagy-jó indulatok. Remekül fogalmaz, amit kimond, az ki van mondva, igazi politikus véna, az Isten is a nemzetnek teremtette őt, valamint neki ezt a nemzetet. Ám mindezekről, sőt mindentől függetlenül regényt is ír, nézzük tehát a regényt. Azt látjuk, ha nézzük, hogy ez a regény csak úgy süt a buzgalomtól és a legjobbat-akarástól. Azt, hogy nagy, életes szenvedélyek kívánatnak itt ábrázolni, hogy azok hogyan is torzulnak el a *rendszerben*. Viszont mi jelenik meg? Viszont megjelenik egy regényes férfiú, aki állandóan remeg-reszket-vecog, folyvást dül, csapkod, valamint falhoz-vág, tör-zúz, törrik-zúzzák, azonkívül iszik és hány, mivel nem bírja, hogy iszik, de azért minden italfajta több ízben felsoroltatik általa. Ide-oda jön-megy, rohan és utazik, pénzt-költ vagy pénzt-fogad-el, pofoz, ill. a pofozással szorosan kapcsolatos ügyek, üt és üttetik, folyvást vérzik, vagy ő vagy körülötte valami – valaki, legyen az férfi, nő vagy egy nyulacska akár, s persze nőzik, sőt vérnősz is. Ezekon kívül is minden ún. allúrt bemutat, ahogy azt a Móricz-ka el bírja képviselni a dzsentiről. Mely dzsentri amolyan igazi első generációs dzsentri, akinek láthatóan minden kunsztot bé kell mutatni, mint amaz állatorvosi lónak. Vagy mégis inkább nép-nemzetibe oltott dzsentribe oltott nép-nemzeti, mert népfőiskolázik, lapszerkeszt, egyetemi-tanárkodik, cigányokat-szeret, Erdélyt-véd, '56-ot-tanítja-ügy-ahogy-volt-de-ezért-zaklatja-a-rendőrség, aztán kisfiút-vezet-át-a-forgalomban, valamint alaposan meg van hatva attól, hogy szereti tulajdon gyermekait, és attól is, hogy apjával szeretetteli-ámde-férfias konfliktusa van, viszont anyja imádatlani ag-

gódással bír iránta. A nagypapa pedig ásott valaha egy kutat, ami itten metaforaként szerepel. Nos, hát ez a férfiú egyszer csak vásárolt 12 db fűrészlapot. S bár a nagy rohángálásban minden egyebet elszór vagy tönkretesz, eme fűrészlapokhoz ragaszkodik minden dorbéz és leütetés közepette is, jöllehet nem tudja, miért vette, és azt sem tudja, miért ragaszkodik. Ami nem baj, viszont a szerző sem tudja, hogy a szereplő miért, és az olvasó sem tudja, hogy a szerző miért nem tudja, hogy a szereplő miért. Ez meg mi célból szorongat fűrészlapokat. Az embernek aztán *hirtelen* jut eszébe, nem ama csehovi lőfegyverről volna-é szó? Ami, ha egyszer megjelenik, majd rendesen el is sül? És tényleg, végül elsülnek a fűrészlapok, de nem akarom megmondani, hogyan.

De azt meg nem *tudom* megmondani, miért ez az *egész*.

A dúlás-fúlás.

Mert azzal van megindokolva, hogy hőst elhagyta a felesége, mivel trippert kapott tőle. Mégis, mintha mindez, *minden* csak azért volna fősorakoztatva, hogy aztán, szeretve-megértve ugyan, de alaposan el lehessen szerzőileg ítélni.

Vagy nem?

Mert egyáltalán: szabad valamit *így* előkészíteni?

Kérdezem magam magamtól?

Nos, hát tulajdonképpen szabad.

Ezt azért le lehet szögezni.

„*Vajon nem úgy áll-e a dolog, hogy az egyenlőtlen ütközetre kényszerült környezet keresi bennem a védőt, a vigasztaló férfigesztusok halhatatlan egér-ütjét?*”

Kérdezi Csengey Dénes magától.

Hacsak nem úgy.

*Morusus,
alias Kukorelly Endre*

A TEREMTÉS MINT A VALÓSÁG KITALÁLÁSA

Christoph Ransmayr: Die letzte Welt (Az utolsó világ)

Gruno Verlag, Nördlingen, 1988. 320 oldal

A regény vezető motívuma az átváltozás. Ovidius ÁTVÁLTOZÁSOK-jának népszerű regény-